

УЧАСТЬ УКРАЇНИ В ПРОГРАМІ НАТО “ПАРТНЕРСТВО ЗАРАДИ МИРУ”

Стаття присвячена аналізу співробітництва України та Північноатлантичного альянсу у спільній роботі програми “Партнерство заради миру”. Характеристичні дані даної програми та її особливостей. Ролі НАТО у реформуванні оборонної системи України та подальшої співпраці.

The article analyses the cooperation of Ukraine and North Atlantic Treaty Organization in the bounds of the common programme “Partnership for Peace”. It also covers the characteristics and features of the programme, the role of NATO in the defense system of Ukraine and their further cooperation.

З моменту створення Північноатлантичного альянсу у міжнародних відносинах з'явилося дуже багато суперечностей щодо членства, співпраці чи опозиції до цього міжнародного органу. Членами Альянсу та його “друзями” є розвинуті західні країни та країни, які узяли на себе геополітичну стратегію співдружності з першими.

В основі програми “Партнерство заради миру” лежить практична співпраця та відданість демократичним принципам, які є наріжним каменем Альянсу.

Метою ПЗМ є посилення стабільності, зменшення загроз безпеці та розвиток активної співпраці в галузі безпеки між країнами-партнерами, а також між окремими партнерами і державами НАТО.

Головна складова ПЗМ – це індивідуальні програми партнерства між країнами-учасниками ПЗМ і НАТО, які розробляються відповідно до національних потреб партнерів і виконуються в тому обсязі і за такий період, які вважає доцільними уряд кожної відповідної країни. У межах ПЗМ були створені механізми для досягнення цілей ПЗМ, а також для практичного втілення запропонованих ідей у життя. Розроблені в процесі розвитку програми інструменти та ініціативи, про які розповідається далі, забезпечують двосторонні та багатосторонні заходи, що дає партнерам можливість формувати прозорі та ефективні програми взаємодії з НАТО [4].

Основоположним документом програми є рамковий документ “Партнерства заради миру”,

який містить опис конкретних заходів для кожної країни-партнера. Кожна країна-партнер бере на себе вагомі політичні зобов'язання щодо збереження демократичного суспільства, дотримання норм міжнародного права, виконання Статуту ООН, Загальної декларації прав людини, Гельсінського заключного акту і міжнародних угод із роззброєння та забезпечення контролю над озброєннями, утримання від загроз або застосування сили проти інших держав, визнання існуючих кордонів, мирного розв'язання суперечок.

Окремі зобов'язання стосуються забезпечення прозорості національного оборонного планування і формування бюджету з метою встановлення демократичного контролю над збройними силами, а також розвитку спроможності брати участь у миротворчих і гуманітарних операціях під керівництвом НАТО. Рамковий документ також передбачає зобов'язання держав Альянсу проводити консультації з будь-якою країною-партнером, що вбачає пряму загрозу своїй територіальній цілісності, політичній незалежності або безпеці [3].

Стосовно управління програмою ПЗМ можна виділити такі керівні органи: Політично-військовий керівний комітет програми Партнерство заради миру. Головним робочим органом, який відповідає за питання ПЗМ, є Політично-військовий керівний комітет Партнерства заради миру (ПВКК). Він проводить засідання в різних форматах або тільки за участю членів Альянсу, або за участю членів НАТО та партнерів.

Головні обов'язки ПВКК включають надання Раді рекомендацій з питань ПЗМ; відповідальність за загальну координацію Робочої програми партнерства; розробку політично-військових рекомендацій військовому керівництву НАТО з метою підготовки його внеску в Робочу програму партнерства в галузі військових навчань та інших заходів; надання рекомендацій при розробці Індивідуальних програм партнерства та подання їх на затвердження Ради; підготовчу та координуючу діяльність у процесі планування і оцінки сил Партнерства (PARP).

Центр координації партнерства є унікальним органом ПЗМ, який розташований у м. Монс (Бельгія) поряд зі штаб-квартирою Верховного головнокомандувача об'єднаних сил НАТО в Європі. Він був створений під егідою Північноатлантичної ради і виконує свої завдання під безпосереднім керівництвом обох Стратегічних командувачів НАТО.

Його завданням є координація спільних військових заходів в межах ПЗМ, а також здійснення військового планування, необхідного для втілення військових аспектів Робочої програми партнерства, особливо у галузі військових навчань та відповідних заходів в таких сферах, як підтримка миру, гуманітарні операції та пошуково-рятувальні роботи. Центр координації партнерства також бере участь і в оцінці такої військової діяльності [5].

Одним із ключових завдань програми "Партнерство заради миру" є забезпечення спроможності військ країн-партнерів взаємодіяти з силами НАТО під час проведення миротворчих операцій. Участь у двосторонніх програмах і військових тренуваннях допомагає країнам-партнерам набутти практичного досвіду для спільної з силами НАТО участі в миротворчих операціях. Ключову роль при цьому відіграють знання англійської мови і розвиток оперативної сумісності. Збройні сили цих країн дедалі краще опановують оперативні норми Альянсу щодо забезпечення ефективного проведення польових операцій, а також впроваджують процедури і норми, сумісні з тими, які застосовують сили НАТО. Отже, Концепція оперативної спроможності відіграє ключову роль у цьому плані.

Одним із найважливіших компонентів програми "Партнерство заради миру" став процес планування і оцінки сил, у якому визначаються цілі та механізми аналізу, підкріплені двосторонніми програмами, розробленими між НАТО та окремими країнами-партнерами. Це дає змогу країнам-членам НАТО та західноєвропейським партнерам ділитися досвідом і допомагати розв'язувати концептуальні та практичні проблеми проведення оборонної реформи.

Участь у програмі "Партнерство заради миру" допомагає Україні у проведенні оборонної реформи та сприяє підвищенню рівня оперативної сумісності. Особливо важливим є механізм Процесу планування і оцінки сил ПЗМ, адже він допомагає визначити ключові вимоги щодо цілей оборонного планування.

Найважливішим елементом було надання технічної допомоги та консультацій при здійсненні оборонного огляду, що допомогло Україні скласти дорожню карту проведення оборонної реформи. Оборонний огляд є складним, об'єктивним аналітичним процесом, мета якого полягає у визначенні оборонних потреб країни відповідно до її національної політики у галузі безпеки, забезпеченні балансу між оборонними потребами та наявними ресурсами і виробленні пропозицій щодо сил і ресурсів у такий спосіб, щоб забезпечити найефективніше використання коштів платників податків. Результатом оборонного огляду є розробка концептуальної схеми проведення подальшої реформи, яка, зрозуміло, потребуватиме значних зусиль протягом тривалого періоду. Іншими ключовими факторами співробітництва були допомога Україні у розробці нової концепції безпеки та військової доктрини, у забезпеченні більш ефективного і прозорого формування оборонного бюджету, а також розвитку цивільно-військових відносин, включаючи збільшення ролі цивільних в оборонних структурах України.

Україною та НАТО вирішили проводити консультації стосовно питань, які становлять спільний інтерес, зокрема:

- політичних питань та питань, що стосуються безпеки, зокрема розвитку євроатлантичної безпеки та стабільності, включаючи безпеку України;
- запобігання конфліктам, управління кризами, підтримання миру, врегулювання конфліктів та гуманітарних операцій, беручи до уваги роль ООН та ОБСЄ у цій галузі;
- політичних та оборонних аспектів нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї;
- контролю над озброєннями та роззброєння, включаючи питання, що стосуються Договору про звичайні збройні сили в Європі (Договору про "ЗЗСЄ"), Договору про відкрите небо та заходів зміцнення довіри і безпеки за Віденським Документом 1994 р.;
- експорту озброєнь та передачі супутніх технологій;
- боротьби з контрабандою наркотиків та тероризмом.

Консультації та співробітництво, як це визначено в Харгії, будуть втілюватися через:

- зустрічі між Україною та НАТО на рівні Північноатлантичної Ради з періодичністю, яка буде визначена за взаємним погодженням;
- зустрічі між Україною та НАТО з відповідними Комітетами НАТО за взаємним погодженням;
- взаємні візити високого рівня;
- механізми військового співробітництва, включаючи періодичні зустрічі з найвищими військовими керівниками країн НАТО та заходи в рамках розширеної та поглибленої програми "Партнерство заради миру";

- військова місія зв'язку України буде заснована як частина місії України при НАТО в Брюсселі. НАТО зберігає за собою право відповідно заснувати військову місію зв'язку НАТО в Києві [6].

Зусилля України, спрямовані на реструктуризацію та перебудову своїх збройних сил, було також підтримано наданням дорадчої допомоги у скороченні Збройних сил, конверсії військових об'єктів та переході до професійної армії, а також щодо створення Сил швидкого реагування. Втім співпраця не обмежується лише Збройними силами або Міністерством оборони, а також охоплює прикордонні та внутрішні війська. Освіта та підготовка є основними складовими процесу оборонної реформи. Військовослужбовці також отримують практичний досвід взаємодії з військами НАТО та інших країн-партнерів, беручи участь у різноманітних військових навчаннях.

Отже таким чином, що ж таке програма "Партнерство заради миру". Ця програма об'єднує те, що раніше вважалось неможливо об'єднати. При тому, що членство в НАТО зобов'язує країну на якісь дії, партнерство в рамках ПЗМ є індивідуальним, і саме підписання Презентаційного документа вирішує в яких галузях країна-партнер буде співпрацювати з Альянсом.

Першим кроком до співпраці є підписання та ратифікація рамкового документа. Цей документ зобов'язує країну діяти в рамках міжнародних стандартів, резолюцій ООН та ОБСЄ. Після цього міжнародні органи починають більш тісно співпрацювати з країною-партнером.

Другим кроком є підписання Презентаційного документа, яким вирішується бажання країни до співпраці та галузі цієї співпраці. Співпраця в рамках ПЗМ включає в себе не лише військові навчання та участь в миротворчих операціях, але й тісну співпрацю в галузі захисту екології, вирішення загальних та індивідуальних проблем в наслідок стихійного лиха, та взаємні консультації в різних аспектах, і, головне, перепідготовка військових, які були звільнені після скорочення військового контингенту країни. Також в рамках ПЗМ діє орган, який регулює рух військової авіації країн-партнерів, та наразі потреби відкриває небесний простір країни для транзиту військового транспорту.

Тож ПЗМ є програмою яка не тільки регулює співпрацю між країнами-учасниками проекту, але й надає багато можливостей в необхідній взаємодії між ними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеев А.Н. Новое измерение Североатлантического союза // *Международ. жизнь.* – 1992. – № 1. – С. 63-72.
2. Бжезинский З. Новые взгляды на расширение НАТО // *Зеркало недели.* – 1997. – 19 апр. – С. 5.
3. Партнерство заради миру // *Довідник НАТО.* – 2001. – С. 69-94.
4. "Партнерство заради миру" як загальноєвропейська перспектива // *Урядовий кур'єр.* – 1995. – 25 трав. – С. 6.
5. Река В. Стосунки особливого партнерства, закладені в договір про співробітництво // *Робітн. газета.* – 1997. – 17 січ.
6. Салімонович Л. "Партнерство заради миру": різниця потенціалів дорівнює напрузі // *Україна молода.* – 1994. – 31 трав. – С. 2.